

N:o 13. Kongl. Dal-Regementet.

Om Dalreg:tets tidigare öden har man ännu föga underrättelse. Enligt en öfversigt af rikets krigsmagt år 1593 utgjorde allt krigsfolket i Uppland, Vestmanland och Dalarne då blott 4 svaga fännikor. Dal-allmogen trädde under stridigheterna mellan Sigismund och Hertig Carl sommaren 1598 på den sednares sida och utförde det s. k. Näftåget. I slaget vid Kirchholm d. 17 Sept. 1605 deltog en fännika Dalkarlar under *Jakob Tommeson*, och hvilken af 263 man i döda och sårade förlorade 163. Redan år 1615 finner man, att Dalarne med 1,400 man bidrog till det stora reg:te på 3,000 man, som bildades af detta landskaps jemte Vestmanlands och Upplands utskrifna folk. För att slippa utskrifningarne förband sig Dal-allmogen sedermera, att städse hålla nämnde styrka på benen. Det första Kongl. bref, man har härom, är af d. 22 Febr. 1621.

År 1615 finner man tvenne fännikor under *Jesper Andersson* och *Åke Oxenstjerna* hafva deltagit i ryska kriget, hvarunder de utgjorde besättning på Petschora; den förra räknade då 168 och den sednare 204 man. År 1618 nämnes *Jesper Andersson* såsom Öfverste för det stora Upplands-reg:tet; hans egen fännika räknade då 320, Oxenstjernas 388 man; den sistnämndes utfördes samma år till Liffland.

År 1621 uttogs ur det stora Upplandsreg:tet ett mindre på 1,200 man och 8 kompanier, som under *Åke Oxenstjernas* befäl deltog i belägringen af Riga samt äfven bevistade följande års fälttåg i Liffland, hvarefter det hemfördes. Då år 1623 hvart och ett af de stora reg:terna sönderdelades i trenne små, blef Dal-reg:tet ett af de sednare, öfver hvilket Oxenstjerna bibehöll det särskildta befålet. År 1626 öfverfördes reg:tet åter till Liffland, hvarest det sedermera tjenstgjorde, dels i fält, dels såsom garnison i Riga, till hösten 1629, då det hemfördes till Sverige för att kompletteras. Under tiden uppsattes en ny

squadron i Sverige, hvilken våren 1629 under befäl af Major Sven Antonisen utfördes till Preussen, der den under sommaren låg i hufvudlägret vid Marienburg; hemfördes åter på hösten och sammanslogs under vintren med Oxenstjernas reg:te.

Dal-reg:tet utsändes sommaren 1631 till Tyskland och landsteg i slutet af Juni vid Wolgast. Marscherade genast till lägret vid Werben, hvarifrån det följde med hufvudhären till Sachsen och bevistade slaget vid Leipzig d. 7 Sept.; reg:tet hörde under detsamma till den andra brigaden från höger af infanteriets första treffen, hvilken brigad anfördes af Oxenstjerna. Följde sedan med Gustaf Adolf genom Thüringen till Franken och Würtzburg, hvarest det öfver vintren stannade under Gustaf Horns befäl. I början af år 1632 dog Öfv. Oxenstjerna; efter honom blef *Johan Yækull*, förut reg:tets Öfv.-Löjtn., dess chef. Det vistades sedermera en del af sistnämnde år i Franken, men fick på hösten, betydligt försvagadt, återvända till Sverige, der det kompletterades. Det låg sedan hemma i landet ända till 1638, då den ena squadronen (bataljonen) utfördes till Pommern och förlades i Stettin. År 1639 blef *Carl Gustaf Wrangel*, som 1641 befordrades till Gen.-Major, reg:tets chef. Den i Stettin befintliga squadronen flyttades 1641 till Wismar; den andra squadronen utfördes på sommaren 1642 till Tyskland och fick tåga till Schlesien, hvarest den i slutet af Aug. stötte till Torstensons armé vid Guben. Medföljde derefter den sednare på marschen öfver Zittau och Torgau till Leipzig samt bevistade slaget vid sistnämnde ställe d. 23 Oct., der den hörde till första treffens högra flygelbrigad. År 1643 hemfördes hela reg:tet till Sverige, der det sedermera tilldelades den armé, som i medlet af Febr. 1644 under Fältmarskalken Gustaf Horns befäl från Wernamo inbröt i Skåne och öfver Helsingborg gick till Lund, hvarifrån den vände sig till Landskrona, som eröfrades d. 7 April. Horn sysselsatte sig derpå med belägringen af Christianstad till i början af Maj, då han nödgades afgå till Halland för att undsätta Göteborg, som belägrades af danske Konungen Christian IV; Laholm eröfrades d. 12 Maj och armén framryckte till Halmstad. Men då Horn derstädes fick underrättelse att Konung Christian upphäft Göteborgs belägring, återvände han i Juni till Skåne samt tillbragte den återstående delen af fälttåget med belägringen af Malmö, till dess i Nov. vinterquarter intogos kring Ystad. I

April 1644 gick Horn åter i fält samt sysselsatte sig med blockaden af Christianstad till i Juli, då han tågade till Malmö, hvilken stads belägring var temligen långt framskriden, då freden i Brömsebro (d. 13 Aug.) avslutade kriget. Sistnämnde år blef *Gustaf Adolf Lewenhaupt* dess chef; han framryckte de följande åren hastigt, så att han vid krigets slut redan var Gen.-Löjtn. År 1648 utfördes en squadron af reg:tet till Tyskland och förlades såsom garnison i Nienburg; hemförlofvades följande år.

År 1650 blef *Jakob Casimir De la Gardie* Dal-reg:tets chef. Han efterträddes följande år af *Johan Bourdon*. Reg:tet utfördes sommaren 1655 på samma flotta, som Carl X Gustaf, till Pommern och marscherade derefter till Warschau. Då Carl X återkommit från Krakau i Nov. samma år, följde reg:tet med hufvudhären öfver Thorn och Elbing till Königsberg. Tilldelades i början af år 1656 Rikstygmästaren Stenbocks armé-corps, hvilken, medan Konungen utförde tåget till Jaroslaw, i Febr. belägrade och intog Marienburg, derefter från medlet af Mars från lägret vid Stibelau observerade Dantzig samt sedermera i början af April tågade till Thorn för att möta den från Galizien återvändande Konungen. Från Thorn fick corpsen likväl återgå till grannskapet af Dantzig, för att från lägret vid Dantziger Höfft, som intogs d. 19 Maj, observera och blokera den mäktiga, mot Svenskarne fiendtligt sinnade staden. Här kvarlåg nu Dal-reg:tet hela sommaren 1656, till dess på hösten den ena bataljonen jemte Öfversten sändes till Riga för att förstärka stadens garnison; den andra brigaden förlades sannolikt någonstädes till besättning i Preussen. Under andra kriget med Danmark finner man att en del af Dal-reg:tet legat i lägret vid Brunshöi, hvarifrån Köpenhamn blockerades; den omnämnes likväl ej bland de trupper, som bevistade stormningen af staden. I Sverige uppsattes år 1656 tvenne kompanier, hvilka vid första danska krigets början 1657 förlades till garnison i Göteborg.

År 1659 blef *Jakob von Wulffen* reg:tets chef. Denne efterträddes 1673 af *Hans Abraham Kruse*. Följande år utdrog en brigad (bataljon) till Tyskland samt tilldelades der den armé, som under Riksmarsken Wrangels befäl i slutet af året inbröt i preussiska Hinter-Pommern och derefter i Maj 1675 i Brandenburg. Bevistade således slaget vid Fehrbellin d. 18

Juni s. å. Om denna brigads vidare öden kan förf. ej meddela några vidare underrättelser; förmodligen förlades den någorstädes i garnison. Den hemmavarande brigaden, som stod under Öfverstens befäl, tilldelades våren 1676 den mot Danmark vid Malmö samlade armén. Deltog sedermera i dess återtåg öfver Christianstad och Carlshamn till Wexiö (i Juli och Aug.), derifrån i marschen till Halland samt bevistade slaget vid Halmstad d. 17 Aug. Brigaden förlades sedan i Halmstad, hvarifrån den likväl i slutet af Nov. fick afgå till Skåne och stöta till hufvudhären. Bevistade straxt derefter slaget vid Lund d. 4 Dec. 1676, der den — förutom befälet blott räknande 125 man — stod i midten af fotfolkets första treffen och led stor förlust; Öfv. Kruse blef sårad.

Under följande vinter icke allenast nyuppsattes reg:tet, utan Dal-allmogen utrustade äfven ett annat reg:te s. k. sexmän på 8 kompanier. I Juni 1677 förenade sig reg:tet med svenska hufvudhären vid Herrevadskloster samt bevistade straxt derefter slaget vid Landskrona d. 14 Juli, der det var formeradt på trenne brigader, som stodo på venstra flygelns första treffen och tillsammans, förutan befälet, räknade 570 man. Följde sedermera fortfarande med hufvudhären på marschen till Christianstad och derifrån tillbaka till lägret vid Weddinge (i Aug.), hvarifrån reg:tet i Sept., jemte andra trupper under Gen.-Löjtn. Schultz, åter fick tåga till Christianstad, för att under hösten och vintren blockera fästningen. Sexmännings-reg:tet marscherade på sommaren till Wenersborg och Uddevalla för att utgöra en del af Rikskansleren M. G. De la Gardies armécorps, samt bevistade slaget vid Uddevalla (eller Kobron) d. 28 Aug., der det mycket utmärkte sig och genom sitt tappra motstånd vid Kobron lemnade de öfriga slagna trupperna tillfälle att komma undan. Det synes derefter hafva återgått till Dalarne.

Kruses reg:te hörde under fälttåget 1678, vid hvars början det räknade 784 man, till hufvudhären i Skåne samt bevistade såväl dess läger och marscher, som blokaden af Christianstad; var hela tiden formeradt på 3 brigader. Äfven år 1679 hörde det till hufvudhären, med hvilken det deltog i blokaden af Helsingborg; var vid fälttågets början 900 man starkt och formeradt på 2 brigader.

Chefer under Carl XI:s regering voro sedermera *Carl Svinhufvud* från 1683, *Gustaf Heydenfelt* från 1689, *Berndt Rein-*

hold von Liewen och *Gustaf Anrep* från 1698. År 1700 blef den sedermera så ryktbare *Magnus Stenbock* chef för reg:tet, hvilket på våren nedfördes till Skåne, hvarifrån det öfversattes till Seland, dock något efter landstigningen vid Humlebäck. Återfördes efter freden i Traventhal till Sverige och öfverskepades under hösten till Estland. Bevistade derstädes slaget vid Narva d. 20 Nov., der det, formeradt på 2 bataljoner, hörde till den venstra, af Carl XII sjelf anförda kolonnen, hvilken stormade fiendens förnämsta verk på denna sida. I slutet af året sändes Stenbock, som blifvit befördrad till Gen.-Major, med sitt reg:te och några andra trupper från Narva till Augdow för att bemäktiga sig denna ort. Men han måste afstå derifrån dels af brist på belägringsartilleri, dels i följd af den starka kölden, hvarigenom många fröso ihjäl och de flesta sjuknade. Han återvände i början af år 1701 till Liffland, der han förlade sitt reg:te i kvarter. Snart utbröt emellertid en fältsjuka, hvilken ytterligare kostade Dal-reg:tet 270 man. På våren kommo dock rekryter, hvarigenom det blef kompletteradt.

Reg:tet bevistade sedermera öfvergången af Düna d. 9 Juli 1701, der det särdeles utmärkte sig. Följde derpå med Konungen under hans marsch längst Samogitiens gränser till kvarteren kring Würgen i vestra Curland, samt derifrån till kvarteren i grannskapet af Kowno i början af år 1702. I medlet af Mars samma år blef Stenbock jemte Gen.-Major Mörner med Östgöta ryttare kommenderad att verkställa ett öfverfall af staden Wilna, der den mot Svenskarne fiendtlige Furst Wisniowiecki stod med en afdelning Lithauer. Östgöta ryttare togo Dalkarlarne på hästländen och marscherade en hemlig väg genom tjocka skogar samt lyckades d. 19 Mars i gryningen öfverrumpla fienden i Wilna, så att han led stor förlust. Ett försök, som Wisniowiecki kort derefter d. 6 April gjorde att betala lika med lika, afslogs dock med tapperhet, och Wisniowiecki var sjelf nära att blifva fången.

Stenbock och Mörner kvarblefvo i Wilna, i hvars omgifningar de utskrefvo betydliga kontributioner, till i början af Juni, då de från Konungen, som tågat till Warschau, erhöillo befallning att skynda till hufvudhären. Efter att hafva kvarlemnad en mindre afdelning, uppbröto de genast och marscherade öfver Lublin till Kasmirtz vid Weichseln, der de i slutet af månaden öfverskredo floden, samt stötte d. 8 om aftonen till

hufvudhären, som då stod vid Opietza (3 mil söder om Kielce). Dal-reg:tet bevistade dagen derefter slaget vid Clissow, der det stod på infanteriets första treffen närmast venstra flygelns kavalleri; dess tvenne bataljoner anfördes af Öfv.Löjtn. Siegroth och Kapten Svinhufvud.

Reg:tet följde derefter hufvudhären till Krakau samt, efter någon tids stillaliggande derstädes, i början af Oct. uppför Weichseln till Wislica vid Nidda. Härifrån detascherades Stenbock d. 21 Oct. med 2,200 man, hvaribland hans eget reg:te, till Röda Ryssland (Galizien) för att indrifva kontributioner och tvinga dervarande adel att förklara sig för Svenskarne. Han gick i slutet af Oct. vid Opatovice öfver Weichseln samt sedan genom Dombrowa och Dembitza till Reschow, hvarest han qvarstannade under loppet af Nov. I Dec. verkställde han en expedition söderut till Krosno, men gick snart tillbaka till Reschow och derifrån till Jaroslaw. I Jan. 1703 fortsatte han långsamt marschen öfver Oleszyce och Uhnou till Beltz samt i Febr. öfver Tyszowce till Zamosc. Men då han ej kunde bemäktiga sig sistnämnda, då för tiden starka fästning, gick han i medlet af Febr. till Chelm, hvarifrån han öfver Ostrow fick tåga till Warschau, der han d. 28 Febr. med Dal-reg:tet stötte till hufvudhären. Med densamma följde reg:tet sedermera till Thorn, hvars belägring det bevistade; förlades här efter (d. 1 Dec.) till garnison i Elbingen, hvarifrån det aflöstes i medlet af Maj 1704; deltog sedermera i tåget till Jaroslaw (Juni—Aug.) och derifrån öfver Warschau till Posen (Sept.—Oct.), hvarest det inqvarterades under vintren 1704—1705. Reg:tet afgick i början af Juli, några veckor före den öfriga hären, till Warschau, der det inträffade i slutet af månaden och stötte till Gen.-Löjtn. Nieroths afdelning, som derstädes låg i läger den återstående delen af året. Bevistade år 1706 alla Carls XII:s marscher till Lithauen, Wolhynien och vestra Polen till Sachsen, der det efter freden i Alt-Ranstadt inqvarterades i staden Grimma och dess grannskap. Sistnämnde år blef förre Öfv.-Löjtnanten vid reg:tet *Gustaf Henrik Siegroth* utnämnd till dess chef efter Stenbock, som avancerade till Gen.-Löjtn. och nu hemsändes till Sverige såsom Generalguvernör i Skåne.

Dal-reg:tet deltog åren 1707, 1708 och 1709 i alla Carl XII:s marscher och tåg med svenska hufvudhären. Det bevi-

stade således förstnämnde år tåget från Sachsen till Stor-Polen (Aug.—Sept.) och kvarteren kring Brzesc-Cujawski (Oct.—Dec.), samt sedermera vintermarschen öfver Grodno till Smorgonie (Jan.—Febr. 1708) äfvensom kvarteren derstädes och vid Radoszkowice. Medföljde derefter (i Juni, Juli och Aug.) på tåget öfver Minsk, Mohilew och Czerykow till Tartschin vid gamla ryska gränsen, hvarunder det bevistade såväl slaget vid Holowczyn d. 4 Juli 1708 — der det följde närmast efter gardet vid öfvergången af Wabis-strömmen och sedermera stridde på dess venstra flygel — som fäktningen vid Malaticze d. 31 Aug. 1708; vid sistnämnde ställe voro Dalkarlarne de förste, som kommo de af Ryssarne öfverraskade reg:terna till bistånd, samt bidrogo hufvudsakligen genom sitt tappra anfall under Öfv. Siegroth att fördrifva den öfverlägsne fienden. Reg:tet deltog sedermera, då tåget till Moskau blifvit öfvergifvet, i marschen söderut öfver Kryczew och genom de stora skogarne vid Severiens gräns till Mglin (i Sept.) samt derefter genom sistnämnde landskap till Romny (Oct.—Nov.), hvarunder det bevistade öfvergången af Dessna d. 5 Nov., der reg:tet var det första, som gick öfver och med tapperhet afslog Ryssarnes försök att nedkasta det i floden. Det deltog sedermera i Carl XII:s äfventyrliga expedition till Krasnokuck i medlet af Febr. 1709 och detascherades derunder från Kolomak d. 15 Febr. till Kalontajew, jemte några andra reg:ter under Gen.-Major Kruses befäl; sedan nämnde stad blifvit intagen och uppbränd, lyckades Kruses afdelning först efter stora faror och äfventyr att komma öfver Worskla och förena sig med hufvudstyrkan. I slaget vid Pultava d. 28 Juni 1709 hörde reg:tet till den andra infanterikolonnen från höger, hvilken stod under Gen.-Maj. Roos' befäl, samt var ibland de trupper, som, afskurna från den öfriga hären, qvarhöllos vid redutterna och sedan måste uthärda en olika strid med öfvermagten; i denna strid dödades, jemte en stor del af manskapet, både Öfv. Siegroth, Öfv.-Löjtn. Drake och Major Svinhufvud; öfverlevvorna måste retirera till löpgrafvarne vid Pultava, der de gäfvo sig fångne.

Dal-reg:tet återuppsattes 1710 i Sverige och erhöll till chef *Magnus Julius De la Gardie* samt lærer hafva tjenstgjort vid norska gränsen till 1712 på hösten, då det öfverfördes till Pommern. Deltog derpå i slaget vid Gadebusch d. 20 Dec. 1712, hvarest det stod på infanteriets venstra flygel och hade emot

sig det tappra danska gardet, hvilket envist försvarade sig. Dalkarlarne ledo äfven stor förlust, och vid flera kompanier hade alla officerare blifvit dödade eller sårade; men de läto derföre icke modet falla, utan sände till andra reg:ter för att få officerare, som kunde föra dem till anfall. Men danska gardet gaf icke vika förrän mot slutet af striden, då det blifvit öfvergifvet af nästan alla andra fiendtliga trupper. Öfv.-Löjtn. Fuchs, som förde reg:tet i denna batalj, blef svårt sårad; af detsamma lågo öfver 390 döda och sårade på valplatsen. Det gjorde sedermera fälttåget i Holstein, blef inneslutet i Tönningen och derstädes krigsfånget genom kapitulationen d. 6 Maj 1713. För andra gången uppsatt i Sverige de följande åren, hörde det 1715 till den i Roslagen samlade armén och deltog sedermera i det norska fälttåget vintren och våren 1716; under den till Gen.-Major framryckte De la Gardies befäl samlades det i Vermland, samt gick, ungefär en månad efter Carl XII:s inbrott öfver gränsen vid Holmedal, Kongsvingersvägen till Christiania, der det i slutet af Mars stötte till svenska hufvudstyrkan. Några dagar derefter utkommenderades 600 man under Öfv.-Löjtn. Fuchs' befäl till Gilleråsen (nordost om Christiania) för att derifrån fördrifva ett norskt parti, som stängt vägen med förhuggningar; Dalkarlarne stormade under Konungens ögon fiendens ställning och bortdref honom efter en kort strid. Reg:tet följde sedan med hufvudstyrkan i slutet af April på återtåget till Torpum och Berg nära gränsen vid Svinesund, samt derifrån i slutet af Juli till Bohuslän, der det vistades återstående delen af året. Deltog äfven i norska fälttåget 1718 samt bevistade belägringen af Fredrikshall.

Chefer under början af frihetstiden voro *Carl Fredrik Tegensköld* från 1719, *Johan Fredrik von Didron* från 1735 och *Johan Axel Gripenhjelm* från 1740. I Oct. 1739 öfverfördes 5 kompanier af reg:tet till Finland och förlades derstädes i kvarter på ömse sidor om vägen från Tavastehus till Willmanstrand, närmast riksgränsen i Kymmenegårds län. Efter fiendtligheternas utbrott med Ryssland sommaren 1641, beordrades reg:tet i Aug. till lägret i Martila (Davidsstad), hvarest Gen.-Major Wrangel förde befålet. Vid underrättelse om ryska arméns inbrott öfver riksgränsen och framryckande till Willmanstrand, uppbröt Wrangel d. 22 Aug. med den ringa styrka, som då var samlad, för att undsätta staden, till hvilken han

framkom på aftonen samma dag. D. 23 på middagen angreps Svenskarne med flerdubbel öfvermägt af Ryssarne i en temligen klen ställning söder om staden. Dalkarlarne utgjorde den andra bataljonen från höger af de sex, som bildade svenska linien. Medan venstra flygeln straxt i början blef slagen, lemnade den högra emot befallning sin ställning och gick anfallsvis tillväga; men den blef tillbakaslagen genom Ryssarnes öfverlägsna styrka och tvungen att retirera mot staden, som redan blifvit intagen af fienden. De, som ej fallit i striden, tillfångatogos.

Reg:tets återstående del ankom på hösten till svenska hufvudstyrkan vid Fredrikshamn och delade under återstående delen af kriget dess öden till den skymfliga kapitulationen vid Helsingfors d. 24 Aug. 1742.

Efter Gripenhjem blef *Gustaf Henrik Mannerheim* år 1750 chef för Dal-reg:tet. I början af sommaren 1758 öfverfördes det till Pommern för att deltaga i det föregående år började kriget med Preussen. Bevistade snart derefter den andra belägringen af Peenemünde skans (d. 20—27 Juli), hvar-efter det stötte till hufvudhären i lägret vid Strassburg; medföljde densamma på marschen till Neu-Ruppin (i Sept.) samt derifrån tillbaka till svenska området (i Oct.). År 1750 i slutet af Aug. deltog en bataljon af reg:tet i hufvudstyrkans marsch från svenska området till lägret vid Ferdinandshof; tilldelades derpå en afdelning under Gen.-Major Hessenstein, som d. 5 Sept. afgick från nämnde läger till Löckenitz och bemäktigade sig staden; bevistade längre fram striden vid Löckenitz d. 30 Sept., då Hessenstein afslog ett från Stettin af Preussarne verkställt anfall. År 1760 synes reg:tet hafva deltagit i hufvudhärens läger och marscher. Äfven år 1761 följde det med hufvudhären och gick i slutet af Juli till lägret vid Daberkow, hvarifrån det, jemte några andra trupper under Gen.-Major Hessensteins befäl, natten till d. 5 Aug. öfver Clempenow detascherades till Treptow. Då fienden på aftonen samma dag anföll en svensk afdelning vid Röpenack (nordost om Treptow), skyndade Hessenstein till dess understöd och lyckades fördrifva Preussarne. I slutet af Sept. afdelades en bataljon af reg:tet såsom förstärkning till Sprengtportens fricorps och bevistade med densamma såväl intagandet af staden Malchin d. 23 Dec.

som dess ärofulla försvar (d. 31 Dec.—2 Jan. 1762), till dess den blef undsatt af svenska hufvudstyrkan.

Chefer för reg:tet blefvo sedermera *Carl Hierta* från 1768, *Johan Beckfriis* från 1777, *Gustaf Duwall* från 1781 och *Mauritz Wilhelm Klingspor* från 1785. Det öfverfördes i slutet af Juni 1788 på samma gallerflotta, som Konung Gustaf III, till Helsingfors, låg derefter i läger på Sandhamnslandet till d. 25 Juli, då det återinskeppades på skärgårdsflottan för att utgöra en del af Siegroths afdelning, som skulle innesluta Fredrikshamn från östra sidan. Bevistade d. 3 Aug. landstigningen vid Brackila samt följande dagen återinskeppningen. Landsattes d. 11 Aug. i grannskapet af Borgå, hvarifrån det d. 16 uppbröt till gränsen för att utgöra en del af kustfördelningen vid Högfors. När nämnde fördelning i Sept. drogs tillbaka öfver riksgränsen vid Abborfors, förlades Dal-reg:tet till Lovisa; tilldelades i Oct., då Svenskarne intogo vinterqvarter, åter kustfördelningen under Gen.-Löjtn. Meijerfelts befäl.

Afven 1789 tillhörde Dal-reg:tet sistnämnde fördelning samt deltog med utmärkt tapperhet i striden vid Suttula d. 8 och 9 Juli. Den ena bataljonen bevistade sedermera rekognosceringen vid Saxala d. 19 Juli. I slutet af Juli erhöll Gen.-Löjtn. Siegroth befälet öfver kustfördelningen. Dal-reg:tet, som detta år ej vidare omnämnes, inqvarterades den följande vintren kring Hardom.

Våren 1790 tilldelades Dal-reg:tet mellersta fördelningen under Gen.-Major Hamilton, som skulle försvara Anjala-vägen. Sedan d. 5 Maj underrättelse inlupit, att Ryssarne både vid Anjala och det några mil nedanför belägna Hirfvenkoski öfverskridit Kymmene-elf, fick reg:tet ordres att jemte några andra trupper begifva sig till sistnämnde ställe och bortdrifva fienden. Marschen anträdde samma dag på aftonen från Willikala; befälet öfver det hela fördes af Öfv.-Löjtn. vid Dal-reg:tet Knoring. Följande morgon framkom afdelningen till Hirfvenkoski, der fienden intagit ställning på den hitre stranden. Medan de andra trupperna kringgingo fiendens högra flygel, formerade de båda Dal-bataljonerna, anförda af Major Fahnehjelm och Kapten Hertzenhjelm, linie och verkställde ett raskt bajonettanfall, hvarigenom fienden bortdrefs från sin ställning och tvangs retirera till andra stranden af elfven samt upprifva broarne bakom sig. Då Ryssarne emellertid på vägen från Anjala

framryckt till Korhois i Knorrings venstra flank, erhöll han ordres att d. 7 draga sig tillbaka till Willikala. Men redan d. 8 fick han återvända till Hirfvenkoski, hvarifrån han d. 9 för andra gången dref fienden öfver elfven. Vid nämnde ställe kvarstod han nu med reg:tet till d. 11 Juni, då han framryckte och d. 12 förenade sig med de trupper, som från Abborfors avancerat till Broby. Reg:tet deltog slutligen i fäktingarne vid Suttula d. 25 och 26 Juni.

Sedan Gustaf III i slutet af Aug. 1788 måst lemna den finska krigsteatern och begifva sig till Stockholm, för att anordna försvaret vid vestra gränsen med anledning af Prinsens af Hessen hotande infall från Norge, var en af hans första omsorger att begifva sig till Dalarne för att uppmana dervarande allmoge att resa sig till fäderneslandets försvar man ur huset. I medlet af Sept. anlände han dit och talade med allmogen vid Tuna, Leksands och Mora kyrkor samt i Falun med sådan framgång, att Dalkarlarne genast beslöto uppsättandet af en corps frivillige på 3,000 man. En Öfv.-Löjtn. Tersmeden utnämndes till befälhafvare för corpsen, hvilken tilldelades Öfv. Armfelts brigad vid vermländska gränsen. D. 16 Oct. afgick corpsen från Falun och ankom d. 22 (enl. Schantz' uppgift) till Carlstad, hvarefter marschen fortsattes till gränsen af Dalsland. Denna hastiga rörelse bidrog i icke ringa mån att försvåra Prinsens af Hessen ställning i Bohuslän samt att göra honom böjd för återtåg och fredlig öfverenskommelse. Sedan faran var förbi, uppbröt fricorpsen från gränsen d. 27 Nov. och återvände öfver Carlstad, Örebro, Arboga, Westerås och Brunbäck till Falun, der den inträffade d. 14 Dec.

År 1789 visade sig Dal-allmogens beredvillighet att göra uppoffringar för fäderneslandet lika stor som föregående år, ithy att den åtog sig uppsättandet af en s. k. vargerings- eller reservtrupp till samma storlek som reg:tet, d. v. s. 1,400 man, då den blott behöft uppsätta hälften. Vargeringen sammändrogs och exercerades på sommaren och gick i Aug. under befäl af Majoren von Vegesack till Gefle, hvarifrån den i slutet af samma månad kring Hangö-udd öfverfördes till Nyländska kusten och landsattes i grannskapet af Ekenäs, der den tilldelades Öfv. Armfelts af samtidigt från Sverige ankomna afdelningar sammansatta brigad, hvars bestämmelse var att skydda Finlands södra kuster. Efter nederlaget vid Svensksund och

landstigningen i kustfördelningens rygg (i slutet af Aug.) vid Broby, måste Armfelts brigad afmarschera till gränsen för att förstärka dervarande här; men den fick snart kontraordres, emedan ryska flottan visade sig utanför Nyländska kusten, och återvände till Ingo, i hvars grannskap den fördelades. Emellertid hade Ryssarne landstigit på Elgön och der upprättat flera batterier, hvarigenom de stängde inomskärsleden till Helsingfors. Armfelt beslöt fördrifva dem derifrån och öfverförde dit natten till d. 30 Sept. 500 man, hvaribland 100 af Dal-vargeringen; frampå morgonen framkom han till de fiendtliga verken, ur hvilka Ryssarne efter en kort strid fördrefvos med bajonetten, hvarvid Dal-vargeringen under Vegesack mycket utmärkte sig. Stället besattes derpå af Svenskarne, hvarigenom den vigtiga farleden åter blef fri.

Redan i Mars månad år 1790 fick Armfelts brigad ordres att afgå från Nyland till Savolax. D. 10 April inträffade brigaden i S:t Michel, dit straxt derefter Gustaf III anlände, för att leda ett infall inom ryska gränsen på vägen till Willmanstrand. D. 14 samlades brigaden vid Christina. D. 15 öfverrumplade Svenskarnes avantgarde, som på slädar åkt öfver sjöarnes isar, den ryska posteringen vid Pardakoski; Vegesack gick med 300 man Dal-vargering i spetsen, fördref Ryssarne från deras ställning norr om passet, stormade bron och tvang dem medelst anfall med bajonetten att retirera till det något sydligare belägna passet vid Kärnakoski. Först här fick han understöd af de öfriga svenska afdelningarne, hvilka tvungo fienden att äfven utrymma denna position och retirera till Savitai-pale. Tvenne veckor derefter, då Ryssarne d. 30 April med stor öfvermägt sökte återtaga sin förlorade ställning, försvarade Vegesack med sina Dalkarlar passet vid Kärnakoski med lika mycket mannamod, som han ådagalagt vid dess intagande, och tvang fienden att efter en långvarig strid retirera. Äfven i det misslyckade anfallet på Ryssarnes befästade ställning vid Savitai-pale d. 4 Juli deltog Dal-vargeringen under Vegesack med utmärkelse, men led stor förlust. Efter krigets slut återvände Dal-vargeringen till Sverige och upplöstes derstädes.

I chefsbefattningen för reg:tet efterträddes Klingspor år 1795 af *Georg Henrik von Wright*, efter hvilken kommo *Gustaf Gyllengranat* från 1801 och *Thure Gustaf Cederström* från

1804. Våren 1808 tilldelades Dal-reg:tet högra flygeln af den mot Norge bestämda s. k. vestra armén samt fördelades så, att den första bataljonen under förste majoren Öfv. Gahns befäl bildade en detascherad afdelning vid Medskogen i norra Verm-land, den andra bestämdes att utgöra en del af högra flygelns tredje brigad, öfver hvilken Öfv. Cederström förde befälet och hvilken i medlet af April från Töksmark inryckte till Örjesjön. D. 24 April framträngde äfven Öfv. Gahn öfver gränsen för att betäcka första brigadens högra flank, men gick dervid så oförsigtigt till väga, att han blef kringränd af en öfverlägsen styrka och sjelf jemte hela sin afdelning (400 man) tillfångatagen, på några få när som lyckades undkomma. Den andra bataljonen af reg:tet qvarblef vid vestra gränsen till i Mars 1809, då den anslöt sig till de trupper, som under Georg Adlersparres befäl marscherade till Stockholm, hvarigenom den revolution, som kostade Gustaf IV Adolf kronan, kom till utbrott.

År 1813 blef *Carl Pontus Gahn af Colquhoun* chef för Dal-reg:tet, hvilket icke deltog i tyska kriget 1813 och 1814. Men norska fälttåget sistnämnde år bevistades af detsamma; det var der formeradt på 4 bataljoner och hörde till arméns 8:de brigad under Öfv. Hay (vid Bohuslänningarne) och 4:de division under Gen.-Major Mörner, hvilken sednare samlades i Strömstad i slutet af Juli och hvaraf en del derstädes inskeppades på skärgårdsflottan. Af Dal-reg:tet deltog första och andra bataljonerna i eröfringen af Kragerøe d. 3 Aug. samt i striden vid Kiölbergs bro d. 10 i samma månad. Reg:tets chef, den till Gen.-Major framryckte Colquhoun, som anförde arméns 10:de brigad, hade d. 2 Aug. det missödet att vid Medskog (på vägen till Kongsvinger) för andra gången bli slagen af Norrmännen.

Dal-reg:tets sednaste chefer hafva varit *Carl Albrecht Leyonflycht* från 1820, *Henrik Wilhelm Örn* från 1835 och *Johan Fredrik Söderhjelm* från 1852.